

Materiál na rokovanie

HSR SR 3. 3. 2025

bod 1

STANOVISKO

k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

1. Popis návrhu

Cieľom návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „návrh zákona“) je úprava právneho rámca poskytovania služieb zamestnanosti úradom práce, sociálnych vecí a rodiny zabezpečením činností zameraných na vyhľadávanie pracovného miesta a ponuku vhodného zamestnania za účelom sprostredkovania zamestnania osobám, ktoré sú členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Navrhuje sa úprava aktívnych opatrení na trhu práce za účelom zlepšenia a zefektívnenia integrácie najviac zraniteľných osôb na trh práce, najmä dlhodobo nezamestnaných a osôb s nízkou kvalifikáciou, podporou ich pracovného začleňovania, rozvojom sociálnych kompetencií a získavaním vedomostí a zručností potrebných pre trh práce. Návrhom zákona sa zabezpečí aj zosúladenie právneho rámca najmä v oblasti poskytovania služieb zamestnanosti, aktívnych opatrení na trhu práce, zamestnávania štátnych príslušníkov tretej krajiny a podpory zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím s aktuálnymi potrebami aplikačnej praxe za účelom zlepšenia ich efektívnosti a účinnosti.

V nadväznosti na vyššie uvedený cieľ sa navrhuje prijať legislatívna úprava zákona č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zámerom predmetnej právnej úpravy je posilnenie podpory aktívneho prístupu a motivácie príjemcov pomoci v hmotnej núdzi prijať ponuku vhodného zamestnania a uplatniť sa na trhu práce.

Okrem toho sa navrhuje rozšíriť cieľovú skupinu pre vznik nároku na príspevok na nezaopatrené dieťa aj na deti zúčastňujúce sa výchovy a vzdelávania v materských školách alebo študujúcich na stredných a vysokých školách.

Návrh zákona reaguje na potrebu prijatia legislatívnych opatrení v súvislosti s formálnym oznámením Európskej komisie v súvislosti s transpozíciou smernice o podmienkach vstupu a pobytu príslušníkov tretích krajín na účel zamestnania ako sezónni pracovníci do vnútroštátneho práva. V návrhu zákona sa zohľadňujú všetky výhrady Európskej komisie k nesprávnej transpozícii uvedenej smernice do vnútroštátneho práva.

2. Stanovisko KOZ SR

KOZ SR si v medzirezortnom pripomienkovom konaní uplatnila päť zásadných pripomienok, z toho pri jednej zotrvala na rozpore. Zásadná pripomienka bola vznesená k čl. I a čl. III a k ich všetkým ustanoveniam, novelizačným bodom, ktoré sa **týkajú zmeny nastavenia dávok v hmotnej núdzi**. KOZ SR **nesúhlasí s navrhovanými zmenami súvisiacimi s dávkou v hmotnej núdzi a jej naviazaním na služby zamestnanosti**, teda s celkovou zmenou filozofie poskytovania dávok v hmotnej núdzi.

Rozsiahle hodnotenie takéhoto nastavenia KOZ SR prezentovala už vo svojom stanovisku k predbežnej informácii. Očakávali sme, že dôjde k vecnej a odbornej diskusii o nastavení služieb zamestnanosti, aj s cieľom zvýšenia participácie osôb mimo trhu práce (mimo aktívneho hľadania si práce), a rovnako aj o spravodlivom nastavení dávok hmotnej núdzi, ktoré sú minimálnou záchrannou sieťou pre najchudobnejších. Takúto diskusiu sme očakávali nielen v priebehu medzirezortného pripomienkového konania, ale ešte pred prezentovaním samotného legislatívneho znenia, čo je predpokladáme hlavným cieľom predbežnej informácie a zahájenia konzultácií.

Rovnako sme podrobne pripomienku argumentovali v rámci medzirezortného pripomienkového konania. Bez potreby opakovať celé znenie zásadnej pripomienky predloženej v rámci medzirezortného pripomienkového konania si dovoľíme zopakovať hlavný rozpor, ktorý z nej vyplýva. Podľa predkladateľa je cieľom návrhu zákona úprava právneho rámca poskytovania služieb zamestnanosti úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, zabezpečením činností zameraných na vyhľadávanie pracovného miesta a ponuku vhodného zamestnania za účelom sprostredkovania zamestnania osobám, ktoré sú členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Z našej zásadnej pripomienky je zrejmé, že **nenamietame, že sa členom domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi budú poskytovať služby zamestnanosti**. Naopak v našej pripomienke **apelujeme na zlepšenie služieb zamestnanosti, na zvýšenie ich dostupnosti a na zabezpečenie ich udržateľného financovania a nabádame k systematickej práci a aktivácii osôb, ktoré sú v súčasnosti mimo trhu práce** (tieto osoby nie sú nevyhnutne len osobami v domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi).

S čím sa však **nestotožňujeme je, že podľa návrhu zákona je poskytovanie služieb zamestnanosti osobám v domácnosti, ktorej sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi realizované pod „hrozbou“ odňatia sociálnych dávok**.

V nadväznosti na uvedené konštatujeme, že sa navrhujú úpravy, ktoré podmieňujú poskytovanie a výšku dávky v hmotnej núdzi prijatím/neprijatím ponuky vhodného zamestnania. Ďalej sa navrhujú úpravy aktivačného príspevku odstupňovaním jeho výšky podľa miery aktivácie a rozšírenia možnosti vykonávania menších obecných služieb v rámci regiónu. Uvedený účel podmienenia dávky v hmotnej núdzi prijatím ponuky vhodného zamestnania je z nášho pohľadu v priamom rozpore s účelom dávky, ktorá je posledným záchranným miestom v rámci sociálnej siete. Hmotná núdza je stav, keď príjem členov domácnosti podľa tohto zákona nedosahuje sumy životného minima a členovia domácnosti si nevedia alebo nemôžu prácou, výkonom vlastníckeho práva alebo iného práva k majetku a uplatnením nárokov zabezpečiť príjem alebo zvýšiť príjem.

Stále zotrvávame v presvedčení, že poberateľ dávky v hmotnej núdzi má mať právo odmietnuť prácu, ktorá objektívne alebo subjektívne nebude pre neho vhodná. Zákon definuje závažné dôvody, kedy nedôjde k vyhodnoteniu nespolupráce. Výpočet dôvodov však považujeme za

nedostatočný a navyše ďalej komplikuje systém a zvyšuje nápor na administratívne kapacity úradov, ktoré by mali z nášho pohľadu prioritne poskytovať kariérne a poradenské služby. Ďalej vedenie evidencie poberateľov dávok v hmotnej núdzi rovnako zvýši administratívnu, ale aj finančnú záťaž úradov.

V tejto súvislosti ešte uvádzame, že poberateľ dávky v hmotnej núdzi bude mať povinnosť v dohodnutých termínoch navštevovať úrady práce a jeho neúčast' môže byť rovnako vyhodnotená ako nespolupráca. V prípade poberateľov dávky v hmotnej núdzi môže byť z objektívnych dôvodov problematické dostaviť sa na stretnutie z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov (dávka v hmotnej núdzi je pre jednotlivca len vo výške 84,90 € mesačne). Takýto dôvod vyslovene zákon nešpecifikuje, a rovnako rôzne príspevky na dopravu sú definované len v súvislosti so samotným zamestnaním, či výberovým konaním.

Z nášho pohľadu, teda zákon síce rozširuje okruh osôb, ktorým sa poskytujú služby zamestnanosti aj o poberateľov dávok v hmotnej núdzi, ale neprispôsobuje sa špecifickej situácii týchto osôb.

Sme presvedčení, že prioritou dávky v hmotnej núdzi nie je a nemá byť aktivovať nezamestnaných, ale zabezpečiť záchrannú sociálnu sieť, preto by sa dávka nemala podmieňovať prijatím, či neprijatím práce. Konštatujeme, že reálne sa navrhované opatrenie dotkne minima poberateľov dávok, ktorí sú zároveň aj evidovaní v nezamestnanosti, alebo aj mimo nezamestnanosti. Nepriamo však stigmatizuje určitú skupinu obyvateľstva (najmä MRK) vyhláseniami o zneužívaní systému, lenivosti a nechcení pracovať a dostáva ich pod neprimeraný tlak spôsobený obavou o stratu existenčného minima.

Sociálny systém nemá byť riešením problémov trhu práce a naopak. Sociálny systém, a to najmä v prípade dávok v hmotnej núdzi, má zabezpečiť záchrannú sieť. Nejde o nadštandardné dávky, dokonca z nášho pohľadu ich výška nezabezpečí ani stravovanie osoby, ktorá ju poberá, nie to ešte ošatenie, ubytovanie, či dokonca lieky alebo zdravotnú starostlivosť. Preto ich odoberanie, či krátenie nemôže byť nástrojom motivácie k zamestnaniu. Naopak dobre nastavené politiky zamestnanosti (spolu so sociálnymi službami, vzdelávaním, hospodárskymi politikami,...) môžu dopomôcť k odľahčeniu sociálneho systému.

V neposlednom rade zdôrazňujeme, že navrhované opatrenie popiera právo slobodne si zvoliť zamestnanie tým, že určuje, že ak osoba odmietne relevantnú pracovnú ponuku, ktorá zodpovedá jej schopnostiam a zručnostiam, bude jej odobratá, alebo krátená dávka. Pritom sa neprihliada na jej subjektívne potreby. Každý zamestnanec má mať právo zvoliť si, pre ktorého zamestnávateľa chce vykonávať prácu:

- či poskytuje vyhovujúce pracovné podmienky (vrátane mzdového ohodnotenia),
- či mu vyhovuje ponúknutý spôsob práce, pracovné zaťaženie, pracovný čas (zmennosť, nočná práca,...),
- či je vyhovujúca vzdialenosť pracoviska od domova, zabezpečené príspevky na dopravu a pod.,
- mať právo odmietnuť prácu aj zo subjektívnych dôvodov.

Na základe uvedeného opakujeme, že s prístupom predkladateľa v týchto oblastiach, ktoré prezentuje predložená legislatívna úprava sa KOZ SR nestotožňuje, nepovažuje navrhované opatrenia za sociálne a žiada vypustiť všetky tieto ustanovenia z predloženej novely.

K verzii zákona predloženej na HSR SR predkladáme nasledujúce pripomienky:

K čl. I bod 9 – zásadná pripomienka

Požadujeme upraviť text v bode 9 v nasledujúcom znení: „V § 13 ods. 1 písm. a) sa vypúšťajú slová „uchádzačom o zamestnanie a záujemcom o zamestnanie“.“ Požadujeme, aby v zákone zostala formulácia, že do pôsobnosti úradu patrí „sprostredkúvať **vhodné** zamestnanie“. Navrhovanou úpravou sa vypúšťa komu úrad poskytuje sprostredkovanie zamestnania, ale predpokladáme, že cieľom úpravy nebolo vypustiť, že zamestnanie má byť pre uchádzača o zamestnanie, záujemcu o zamestnanie, či člena domácnosti poberajúceho pomoc v hmotnej núdzi aj vhodné.

3. Závery a odporúčania

KOZ SR odporúča predložený návrh zákona na ďalšie legislatívne konanie po akceptovaní zásadných pripomienok.